

41 . Jac | Comuna: Creaca | Județ: Sălaj | Punct: „Dealul Cămnin” | Anul: 2022**Anul:** 2022**Cod RAN:** 140734.03**Perioade:** Preistorie, Antichitate**Epoci:** Hallstatt, Epoca romană, Epoca post-romană**Autori:** Ioan Bejinariu, Horațiu Cociș**Instituții:** Muzeul Județean de Istorie și Artă, Zalău, Muzeul Județean de Istorie și Artă, Zalău**Nr. autorizatie:** 12**Data autorizatiei:** 2022-03-18**Raport de cercetare arheologică de la Jac, com. Creaca, jud. Sălaj, Punct: „Dealul Cămnin”****Raport**

Localitatea Jac aparține administrativ comunei Creaca, aflată în partea centrală a județului Sălaj, în nord-vestul României. Din punct de vedere geografic ne situăm în mijlocul unei unități de legătură între Transilvania și regiunea Tisei Superioare, iar acest caracter este dat de amplasarea în vecinătatea trecătorii „Poarta Meseșană”. Dată fiind situarea sitului de pe „Dealul Cămnin” în apropierea Complexului arheologic de la Porolissvum, în unele scrieri stațiunea arheologică este în mod eronat localizată în localitatea Moigrad, care administrativ aparține comunei Mirșid. „Dealul Cămnin” (alt. 350 m) este localizat la nord-nord-vest de satul Jac. La sud de deal curge firul văii Pometului. Stațiunea arheologică se află pe un platou cu o formă aproximativ trapezoidală. Accesul spre platou nu este foarte dificil, cu excepția zonei sudice și a celei sud-estice unde pereții sunt aproape verticali pe unele porțiuni, dar actualul aspect se datorează exploatării pietrei în epoca romană. Cercetările arheologice au dovedit existența unor vestigii din mai multe perioade ale trecutului. Este vorba despre o incintă fortificată din prima epocă a fierului, o carieră romană pe partea sudică și sud-estică a dealului, resturile unei construcții romane (posibil turn de lemn ?) amplasate în zona cea mai înaltă a dealului, precum și cel puțin două amenajări rupestre care aparțin perioadei post-romane, ambele săpate în peretele carierei. La suprafața terenului sunt evidente urmele amenajării defensive aferente incintei din prima epocă a fierului care urmează laturile platoului. Acestea sunt foarte vizibile mai ales pe laturile de vest și nord-vest, unde poate fi sesizată și albierea șanțului aferent valului. Incinta fortificată măsoară aproximativ 270 x 240 m (6,5 ha).

În anul 1958, respectiv 1994 au fost practicate o serie de sondaje arheologice care au vizat studierea elementelor defensive, respectiv zona construcției romane unde sunt vizibile la suprafață urmele unei incinte mai mici. Cercetările au fost reluate în anul 2015 și continuate în anii următori. Noile cercetări au vizat toate monumentele arheologice cunoscute în zona „Dealului Cămnin”. Rezultatele imediate au demonstrat că fortificația fusese în mod eronat atribuită perioadei medievale timpurii (sec. IX / X – XI), însă, în realitate, aparține primei epoci a fierului. Ultimele campanii de cercetare arheologică sistematică s-au concentrat însă doar pe incinta fortificată.

Cercetarea arheologică sistematică derulată în anul 2022 a vizat două obiective. Primul a constat în sondarea unei zone aflată spre limita sud-estică a incintei, acolo unde zona fortificată se îngustează. În acest sector, la suprafață se observă o „anomalie” care părea să sugereze că inițial incinta fortificată s-ar fi terminat în acest loc, iar ulterior s-ar fi extins ceva mai spre sud-est, până în zona unde au fost surprinse elementele defensive cu ocazia cercetărilor din campania anului 2018. Secțiunea deschisă în acest scop (S2/2022, 17,00 m x 1,50 m, orientare aproximativ nord-sud) nu a dovedit însă existența unor amenajări antropice cu caracter defensiv în acest sector. „Anomalia” observată la suprafață care ar fi sugerat un șanț colmatat în acest sector s-a dovedit a fi naturală.

La începutul anului 2020 au fost efectuate investigații magnetometrice pe o suprafață de circa 2500 m² în câteva zone unde densitatea redusă a arborilor a permis. Una dintre zonele vizate de aceste prospecțiuni non-invazive s-a aflat chiar în proximitatea intrării în incinta fortificată, identificată pe latura de sud-est cu

ocazia cercetărilor trecute. Pe această latură elementele defensive (val și șanț) sunt foarte vizibile la suprafață și se observă clar cum traseul ambelor se întrerupe în zona intrării. În acest sector a fost deschisă o suprafață (S1/2022, 12,00 m x 1,50 m, orientare aproximativ nord-sud) perpendiculară pe suprafața S1/2018 care a sondat anterior zona intrării. Indiciile arheologice descoperite ne-au confirmat că suprafața a surprins o parte din zona de intrare în incinta fortificată. Între 5-12 m ai suprafeței, de la adâncimea de -0,60 m a apărut un strat compact, clar definit de pământ ars la roșu, amestecat cu bucăți de chirpici și cărbune. La baza acestui strat au apărut conturul unor gropi și urmele unor tălpi de amplasare a structurii palisadei. Acest strat nu a fost surprins între 0 – 5 m ai secțiunii. În acest sector au apărut între 2,5 – 4 m urma unei tălpi orientată est-vest, și trei gropi de stâlp de-o parte și de alta a tălpii, iar o a patra groapă de stâlp a fost surprinsă în secțiunea S1/2018. Interpretarea situației arheologice sugerează că de la m.5 începe amenajarea palisadei, iar spre nord avem zona de intrare în incinta fortificată. Pentru o privire mult mai clară și pentru o reconstituire a sistemului de intrare va fi nevoie ca în campaniile următoare să decopertăm o zonă mult mai amplă, însă acest deziderat s-ar putea împlini în cel puțin două campanii de cercetare în actualele condiții de finanțare și costuri ale forței de muncă. Materiale ceramice nu au fost descoperite în actuala campanie de săpătură și în general, așa cum am precizat în rapoartele anterioare apare puțină ceramică în săpătură și mai ales pe o zonă îngustă în spatele valului.

Ultimele cercetări începute în anul 2015 au dovedit că incinta fortificată de pe „Dealul Cămnin” din localitatea Jac, com. Creaca, jud. Sălaj a fost amenajată în prima epocă a fierului și nu în perioada sec. IX/X – XI așa cum au datat-o cei care au făcut primele sonde, iar informația a fost preluată ulterior și de către alți cercetători ai perioadei timpurii a Evului Mediu din Transilvania. Toate dovezile arheologice acumulate până acum sugerează că fortificația nu a fost locuită permanent. Dealtfel nu au fost surprinse deloc urmele unor locuințe. Probabil este vorba despre o incintă de refugiu. Materialul arheologic constă mai ales din ceramică, foarte puțină și foarte fragmentară care apare, așa cum precizam mai sus, de regulă în spatele valului. Ceramica descoperită aparține stilului ceramic Gáva, după toate indiciile perioadei „clasice” a acestei culturi. Singura piesă de metal descoperită este un topor de fier apărut în campania anului 2018 în zona din spatele sistemului defensiv de la extremitatea sudică a incintei. După toate indiciile perioada de utilizare a incintei a fost destul de scurtă. Palisada a fost distrusă datorită unui incendiu masiv ale cărui urme au fost surprinse în toate suprafețele care au vizat amenajarea defensivă. După distrugere nu a mai fost refăcută. În peisajul arheologic și strategic al zonei trecătorii „Poarta Meseșană” tăiată de valea Ortelecului, incinta fortificată de pe „Dealul Cămnin” nu are o poziție foarte favorabilă. Este lipsită de o perspectivă directă asupra văii menționate, în schimb are posibilitatea de a controla o rută secundară, alternativă a primei ce putea fi folosită pentru a atinge zona trecătorii și anume valea Pomătului.

Informații suplimentare online

[Raportul 6900 din cronică.cimec.ro](http://raportul6900.din.cronica.cimec.ro)

[Localizare pe hartă, folosind Mapserver Cimec.ro](http://localizare.pe.harta.folosind.mapserver.cimec.ro)
